Prapannakalpadrumah

પ્રપન્નકલ્પદ્રુમઃ

Document Information

Text title : Prapannakalpadrumah

File name : prapannakalpadrumaH.itx

Category : raama, rAmAnanda, shataka

Location : doc_raama

Author : bhagavadAchArya

Proofread by : Mrityunjay Pandey

Latest update : February 16, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

February 16, 2024

sanskritdocuments.org

Prapannakalpadrumah

પ્રપન્નકલ્પદ્રુમઃ

શ્રીજાનકીજાનિમુદારવૃત્તં શ્રિયા સમેતં શ્રિતકલ્પવૃક્ષમ્ ।
લલામસાકેતમહાલયં તં રઘૂત્તમં રામમહં સ્મરામિ ॥ ૧॥

ઉદારચરિતવાલે, સુન્દરસાકેતનિવાસી, કલ્પવૃક્ષ કે નીચે વિરાજમાન, જાનકીસહિત રાઘવેન્દ્ર જાનકીનાથ શ્રીરામજી કો મૈં નિરન્તર સ્મરણ કરતા હૂઁ ॥ ૧॥

મુનીન્દ્રશાપાદ્ દુરપહ્નવાત્સા શિલાત્વમેતા મુનિરાજપત્ની ।
યદીયપાદાબ્જરજઃ પ્રભાવાન્નમામિ તં પ્રાપ તનું સુભદ્રામ્ ॥ ૨॥

ગૌતમ મુનિ કે અનિવાર્ય્ય શાપ સે શિલાભાવ કો પ્રાપ્ત હુઈ અહલ્યા ને જિનકે ચરણકમલ કે રજ કે પ્રભાવ સે કલ્યાણમય શરીર કો પ્રાપ્ત કિયા ઉન્હીં શ્રીરામ કો મૈં નમસ્કાર કરતા હૂઁ ॥ ૨॥

સદા દરિદ્રે દ્રવતઃ સ્વદાસાન્ કૃપાકટાક્ષાદ્ દ્રવતો દયાલો ।
કદા નુ પઙ્કેરુહપાદધૂલિ કણં તવાહં શિરસા સ્પૃશાનિ ॥ ૩॥

હે દયાલો ! દરિદ્રોં પર સર્વદા દયા કરનેવાલે, નિજ જનોં કી સદા કૃપાકટાક્ષ સે રક્ષા કરને વાલે આપકે ચરણકમલ કી ધૂરિ કે કણ કો મૈં કબ શિર સે સ્પર્શ કરૂંગા ॥ ૩॥

નિદર્શ્ય યન્નાથ નિજં કટાક્ષં વિદેહપુર્યામખિલા મહેલાઃ ।
વિદેહતાં ત્વં ગમયાઞ્ચકર્થ કદા ગતઃ સ્યાં પથિતસ્ય તૂર્ણમ્ ॥ ૪॥

હે નાથ ! આપને શ્રીજનકપુર મેં સમસ્ત મહિલાઓં કો અપને જિસ કટાક્ષ કો દિખાકર વિદેહ બના દિયા થા ઉસી કટાક્ષ કે માર્ગ મેં મૈ કબ શીઘ્ર આઊઁગા ? અર્થાત્ આપ કૃપા કટાક્ષ સે મુઝે કબ દેખેંગે ॥ ૪॥

ત્વદ્ભક્તિગઙ્ગાલહરીસહસ્રૈઃ સમુક્ષિતો નાથ કદા ભવામિ ॥
ત્રિતાપતાપાદ્યુતઃ પરેશ ! શ્વસન્મુહુઃ સ્વસ્થતમસ્તવાહમ્ ॥ ૫॥

હે નાથ ! હે પરેશ ! આપકા દાસ મૈં આપકી ભક્તિ ભાગીરથી કી અનન્ત લહરિયોં સે સીંચા ગયા હુઆ, સંસાર કે તીનોં તાપોં સે પૃથક્ હોકર શ્વાસ લેતા હુઆ પુનઃ કબ અત્યન્ત શાન્ત બનૂઁગા ॥ ૫॥

મુનીન્દ્ર વૃન્દારકવૃન્દવન્દ્ય પ્રફુલ્લપાયો જપદદ્વયે તે ।
જગદ્ધનેસમ્ભ્રમિજાગરાર્તં પ્રભો જનં સ્વાપય નિર્ભરં મામ્ ॥ ૬॥

હે પ્રભો ! સંસારરૂપ જઙ્ગલ મેં ભ્રમણ કરને કે કારણ જાગરણ સે દુઃખિત મુઝ દાસ કો આપ પરમશ્રેષ્ઠ મુનિયોં કે વૃન્દ સે વન્દનીય તથા વિકસિતકમલસમાન અપને ચરણયુગલ મેં અત્યંન્ત ગાઢ઼ નિદ્રા સે સોને દીજિયે ॥ ૬॥

જાગર્તુ વીજ્યા યદિ વીક્ષ્ય દેવ ! ચયં ત્વદીયે હૃદિ મેંડહસાં તત્ ।
ત્વમેવ માં નિર્દિશ કાન્દિશીકો વ્રજામિ કસ્યાદ્ય પુરઃ શરણ્ય ॥ ૭॥

હે દિવ્યગુણયુક્ત ભગવન્ ! યદિ મેરે અપરાધોં કે સમૂહ કો દેખકર આપકે ભી હૃદય મેં ઘૃણા ઉત્પન્ન હોતી હો તો હે શરણ્ય ! આપ હી મુઝે કહેં, ઉપાયહીન મૈં આજ કિસકે આગે જાઊઁ ? ॥ ૭॥

દુરન્તદુષ્પ્રેક્ષ્યમહાસ્ત્રવાબ્ધિકલ્લોલસંલોલિતમાનસોડહમ્ ।
અનાથસન્નાથ ગતિં ત્વદન્યાં પશ્યામિ ન ક્વાપિ જગચ્છરણ્ય ॥ ૮॥

હે અનાથોં કે પરમશ્રેષ્ઠ નાથ ! હે જગન્માત્ર કે શરણ્ય ! દુરન્ત ઔર દુર્દર્શનીય મહાદુઃખ સ્વરૂપ સમુદ્ર કે કલ્લોલોં સે વ્યાકુલ ચિત્તવાલા મૈં આપકે અતિરિક્ત અન્ય કોઇ ભી ગતિ નહીં દેખતા હૂઁ ॥ ૮॥

નિરન્તરાવૃદ્ધમહાજ્ઞતાદુઃક્ષપાક્ષિપાં નાથ વિધાય સદ્યઃ ।
પ્રદેહિ મે ત્વં હ્યનપાયિનીં સ્વાં પ્રપત્તિમાનન્દરસપ્રપૂર્ણામ્ ॥ ૯॥

હે નાથ ! નિરન્તર ચારોં ઓર સે બઢતી હુઈ અજ્ઞાનતારૂપ દુષ્ટ રાત્રિ કા શીઘ્ર નાશ કરકે અવિનાશિની તથા આનન્દરસ સે પરિપૂર્ણ અપની પ્રપત્તિ કો મુઝે પ્રદાન કરિયે ॥ ૯॥

તવાત્ર યત્પાદપુનર્ભવોત્થા પુનાતિ લોકાનખિલાન્ હિ ગઙ્ગા ।
પુનર્ભવઃ સૈષ પુનર્ભવં મે ધુનોતુ નાથાસ્તિ મમેતિ યાચ્ઞા ॥ ૧૦॥

હે નાથ ! મેરી ઇતની હી ભિક્ષા હૈ કિ આપકે જિસ ચરણનખ સે ઉત્પન્ન હોકર શ્રીગઙ્ગાજી ઇસ પૃથ્વી પર સમસ્ત જનોં કો પવિત્ર કર રહી હૈં વહી ચરણનખ મેરે પુનઃ પુનઃ આગમન કો જન્મ-મરણ કો નષ્ટ કર દે ॥ ૧૦॥

યતઃ પ્રવૃત્તા વિમલોદકા ધુની દિવૌકસાં શીતલયત્યહર્નિશમ્ ॥
ભવાનલોત્તપ્તજનુષ્મતી નવૌષધીશશોભો નખરઃ પુનાતુ મામ્ ॥ ૧૧॥

જિસ નખ સે પવિત્ર સલિલા ગઙ્ગાજી નિકલકર સંસારરૂપ અગ્નિ સે વિદગ્ધ પ્રાણિયોં કો સર્વદા શીતલ કર રહી હૈં વહી નવીનચન્દ્ર સમાન નખ મુઝે પવિત્ર કરે ॥ ૧૧॥

તવાધિનામ પ્રથતે મહૌષધં જનસ્યયસ્યૈવ મનસ્યહર્દિવમ્ ।
ન તત્સમીપે રઘુનાથ કર્હિચિદ્વિપત્પદાપ્યેતિ કિમિત્યતિક્રમઃ ॥ ૧૨॥

હે શ્રીરઘુનાથજી ! આપકા પરમ પવિત્રનામરૂપ મહૌષધિ રાત્રિન્દિવ જિસકે મન મેં નિવાસ કરતી હૈ ઉસકે પાસ વિપત્તિ એક પલ ભી નહી આતી પરન્તુ આજ યહ વિપરીત ક્યોં હો રહા હૈ ? ॥ ૧૨॥

ત્વમન્વાયે તરણેઃ શ્રિયઃ પતે હ્યસિ પ્રસિદ્ધસ્તરણિર્જગત્ત્રયે
કથં તવાભ્યર્ણમુપેત્ય સમ્પ્રતિ પ્રભો વિષીદામિ તમસ્તમીચયે ॥ ૧૩॥

હે શ્રીપતે ! તીનોં લોક મેં પ્રસિદ્ધિ હૈ કિ આપ સૂર્યવંશ મેં સૂર્ય હૈં । તબ હે પ્રભો ! આપકે પાસ આકર ભી મૈં અન્ધકારપૂર્ણ રાત્રિ મેં ક્યો ખિન્ન હો રહા હૂઁ ? ॥ ૧૩॥

ભવાર્ણવે સમ્પતિતસ્ય ભીષણે નિરાશ્રયસ્યાસ્ય જનસ્ય તારણ ।
દયાનિધે વિદ્રુત એધિ સામ્પ્રતં ભવાદ્ય સદ્યસ્તરણિર્દૃઢાડવ્યયા ॥ ૧૪॥

હે દયાનિધે ! ઇસ ભયઙ્કર ભવસાગર મેં પડે હુએ ઇસ નિરાશ્રય દીન જન કો તારને કે લિયે આપ દયાર્દ્ર હૃદયવાલે બનિયે ઔર શીઘ્ર દૃઢ તથા અવિનાશિની નૌકા બન જાઇયે ॥ ૧૪॥

મનશ્ચ મે મત્ત મતઙ્ગજોપમં ભ્રમત્યજસ્ત્રં બહુધા શઠે પથિ
જગન્નિયન્તસ્તવ પાદપઙ્કજે વાર્યો હિ અમ્ભોજચરણે તરસ્વિ તત્ ॥ ૧૫॥

હે સમસ્ત જગત કે નિયમન કરનેવાલે ! મેરા મન મતવાલા હાથી સમાન સદા દુષ્ટ માર્ગ મેં ભ્રમણ કરતા રહતા હૈ । આપ ઇસ બડે બલવાલે મનરૂપ ગજ કો અપને ચરણ કમલરૂપ ખૂંટે મેં બાધ દીજિયે ॥ ૧૫॥

જપસ્તપઃ કોપિ વિધીયતાં જનૈઃ પરં જગન્નાથ મયા તુ નિશ્ચિતમ્ ।
ઉદેતુ ચેન્નૈવ કૃપા જનેષુ તે ત્રિતાપહાનિર્મૃગતૃષ્ણિકા પરમ્ ॥ ૧૬॥

હે જગન્નાથ ! મનુષ્ય ચાહે કોઇ જપ કરે યા તપ કરે પરંન્તુ મૈને તો નિશ્ચય કર લિયા હૈ કિ જબ તક જનોં કે ઊપર આપકી દયા નહી હોતી તબ તક ત્રિવિધ દુઃખ કી નિવૃત્તિ કેવલ મૃગ-તૃષ્ણા હૈ ॥ ૧૬॥

પ્રપઞ્ચ પઞ્ચાનન એષ તિષ્ઠતિ પ્રપઞ્ય દંષ્ટ્રાવિષમં મુખં નિજમ્ ।
અનન્તશક્તે ત્વદન્તે કથઞ્ચન ક્ષમો ચ કોપીહ વિરક્ષિતું પરઃ ॥ ૧૭॥

હે અનન્ત શક્તિવાલે પ્રભો ! યહ પ્રપઞ્ચરૂપ પઞ્ચાનન સિંહ અપને ભયઙ્કર મુખ કો ફૈલાકર બૈઠા હુઆ હૈ । આપકે અતિરિક્ત ઔર કોઇ ભી ઇસ સમય રક્ષણ કરને મેં સમર્થ નહીં હૈ ॥ ૧૭॥

કિયચ્ચિરં મે પરિદેવનં વિભો ન નેષ્યસિ શ્રોત્રપથં દયાનિધે ।
અથાયમપ્યસ્તિ તુ કાપિ કેલિકા હતોસ્મિ કેલિ પ્રિયદુઃખિતસ્તદા ॥ ૧૮॥

હે વિભો ! કબ તક મેરે રુદન કો આપ ન સુનેંગે ! હે દયાનિધે ! ક્યા મેરે રુદન કો ન સુનના ભી આપકી કોઇ ક્રીડા હૈ ? યદિ ઐસા હૈ તો હે ક્રીડા કે પ્રેમી પ્રભો મૈં ગરીબ તો મારા ગયા ! ॥ ૧૮॥

યદિ સ્વયં ત્વં ગણયિષ્યસિ પ્રભો સુસઞ્ચિતાન્મેઽપરિમેય દુર્ગુણાન્
કથઞ્ચિદપ્યત્ર ન પારયિષ્યસિ શ્રમો વૃથા તે ભવિતા પ્રિયોત્તમ ! ॥ ૧૯॥

હે પ્રભો ! યદિ આપ સ્વયં મેરે સઞ્ચિત અનન્ત દુર્ગુણોં કો ગિનને બૈઠેં તો આપ કભી ઇસકા પાર ન પાવેંગે ઔર હે પરમપ્રિય નાથ ! આપકો વ્યર્થ મેં શ્રમ હોગા ॥ ૧૯॥

વિહાય સર્વં જગદેકવૈભવં વિચારચાતુર્ય્યચમૂં ચ સન્ત્યજન્ ।

અયં જનસ્ત્વચ્ચરણં પ્રપન્નવાન્વિધે હિ તદ્યચ્ચ વિભાતુ તે શિવમ્ ॥ ૨૦॥

સંસાર કે સમસ્ત ઉત્તમ વૈભવોં કો છોડકર વિચાર કી ચતુરાઇ કો ભી છોડકર હે નાથ ! યહ દાસ આપકે ચરણોં મેં પ્રાપ્ત હુઆ હૈ । આપકો જો અચ્છા લગે સો કરિયે ॥ ૨૦॥

વદામિ સત્યં પુરુષોત્તમાહં સનાથયિષ્યસ્થ નો જનં સ્વમ્ ।
તદા પ્રસિદ્ધા તવ નાથતા સાડવશાડકૃતાર્થા ભવિતાડફલાઢ્યા ॥ ૨૧॥

હે પુરુષોત્તમ ! મૈ સત્ય કહતા હૂઁ - યદિ આપ અપને જનકો સનાથ ન કરેંગે તો આપકી પ્રસિદ્ધ સ્વામિતા વિવશ હોકર અકૃતાર્થ તથા નિષ્ફલ હો જાવેગી ॥ ૨૧॥

ન માદૃશં ચેત્પવિતું પ્રવૃત્તિસ્તદા તુ તે ડિણ્ડિમ એષકઃ કઃ ।
જગત્સમગ્રસ્ય શિવાય નિત્યં પ્રયત્નવાન્ રાઘવ ઇત્યનલ્પઃ ॥ ૨૨॥

હે પ્રભો ! યદિ મેરે જૈસો કો પવિત્ર કરને કે લિયે આપકી પ્રવૃત્તિ નહીં હૈ તો યહ બડ઼ા ભારી ડિણ્ડિમ ક્યોં બજ રહા હૈ કિ શ્રીરાઘવ સમસ્ત જગત્ કે કલ્યાણ કે લિયે પ્રયત્નશીલ હૈં ॥ ૨૨॥

કથં પરીક્ષ્યા ત્વયિ સંસ્થિતા યા જગત્પવિત્રી તવ શક્તિરેષા ।
ન યાવદસ્મિન્નધિનિ પ્રયુક્તા કષે હિ સા કાઞ્ચન શુદ્ધ તેક્ષ્યા ॥ ૨૩॥

જગત્ કો પવિત્ર કરનેવાલી જો શક્તિ આપ મેં સ્થિત હૈ ઉસકી પરીક્ષા તબ તક કૈસે હો, જબતક કિ ઉસે આપ મેરે જૈસે પાપી મેં પ્રયુક્ત ન કરેં । ક્યોંકિ સોને કી પરીક્ષા તો કસૌટી પર હી હોતી હૈ ॥ ૨૩॥

અઘાન્યનન્તાનિ મહાન્તિ નાથ ! ન ચેન્મયિ સ્યુઃ કથમિત્થમાર્તઃ ।
સ્થિતસ્તવ દ્વારિ સમશ્રુનેત્રઃ પ્રફુલ્લરાજીવલોચન સ્યામ્ ॥ ૨૪॥

હે વિકસિતકમલસમાન નેત્રવાલે પ્રભો ! યદિ મુઝમેં બડ઼ે- બડ઼ે અનન્ત પાપ ન હોતે તો મૈં ઇસ પ્રકાર આર્ત બનકર, રોતા હુઆ આપકે દ્વાર પર ક્યોં ખડ઼ા રહતા ? ॥ ૨૪॥

વિશ્વમ્ભરશ્ચેદસિ વસ્તુતસ્ત્વં વિશ્વાનિ પાપાનિ મયા કૃતાનિ ।
વિસ્મૃત્ય વિશ્વમ્ભર માં ભરસ્વ સ્વનામયાથાર્થ્યમથો ભરસ્વ ॥ ૨૫॥

હે વિશ્વમ્ભર ! યદિ આપ વસ્તુત: વિશ્ભર હૈં તો મેરે કિયે હુએ સમસ્ત પાપોં કો ભૂલકર મેરા રક્ષણ કરિયે ઔર અપને નામ કી યથાર્થતા કો ધારણ કીજિયે ॥ ૨૫॥

ત્વદીય સૌન્દર્ય મહાપયોધૌ નિમજ્જય ચાત્માનમપાસ્ય નાથ ! ।
ત્વયૈક્યમેવં ભજતઃ પ્રભો મે કદા પ્રયાસ્યન્તિ શુભાન્યહાનિ ॥ ૨૬॥

હે નાથ ! આપકે સૌન્દર્ય સાગર મેં ડૂબકર, અપને કો ભૂલકર આપકે સાથ ઐક્ય કો ધારણ કરતે હુએ મેરે શુભ દિવસ કબ વ્યતીત હોંગે ? ॥ ૨૬॥

કદા તવૈવાઙ્ઘ્રિસરોજયુગ્મે વિલાપ્ય વૃત્તીર્મનસોઽખિલા મે ।
જગચ્ચ હિત્વા જગદેક દેવ લયોત્સુખસ્વાસુધાં સ્વદિષ્યે ॥ ૨૭ ॥

હે ભગવન્ ! આપકે હી ચરણકમલોં મેં અપની માનસિક વૃત્તિયોં કા લય કરકે સંસાર કો ત્યાગકર સંસાર કે એક માત્ર દેવ ! આપકે સાથ સાયુજ્ય સુખરૂપ સ્વાદુ-સુધા કા મૈં કબ આસ્વાદન કરૂઁગા ? ॥ ૨૭ ॥

મહામુનીન્દ્રૈરપિ દુર્લભં યદ્ભવત્પદાબ્જસ્ખલિતં કદા તત્ ।
સમુત્સુકો નાથ રજો નતેન પ્રચુમ્બ્ય મૂર્ધ્ના સુકૃતી ભવેયમ્ ॥ ૨૮ ॥

હે નાથ ! બડ઼ે-બડ઼ે મુનિયોં કે લિયે ભી જો દુર્લભ હૈ ઉસ આપકે ચરણકમલ સે સ્ખલિત રજ કો અવનત મસ્તક સે ચૂમકર મૈં કબ કૃતાર્થ હોઊઁગા ॥ ૨૮ ॥

ગજેન્દ્રમોક્ષાય કૃતા ત્વરા યા પ્રપન્નસન્તાન તુ તાં નિરીક્ષ્ય ।
ઉપાયહીનોઽતિશયેન દીનો જનઃ પ્રભો ત્વાં ! શરણં પ્રપન્નઃ ॥ ૨૯ ॥

હે પ્રપન્નકલ્પતરો ! ગજેન્દ્રમોક્ષ કે સમય જો શીઘ્રતા આપને કી થી ઉસે હી દેખકર અન્ય ઉપાયોં સે હીન, અત્યન્ત દીનજન મૈં આપકી શરણ મેં પ્રાપ્ત હુઆ હૂઁ ॥ ૨૯ ॥

પ્રત્યાદિશદ્વાનુગૃહાણ વા માં જગન્નિવાસાસિ નિરઙ્કુશસ્ત્વમ્ ।
તવૈવ શોભા ભજતાં સુવૃદ્ધિ યથા તથા નાથ કુરુષ્વ શીઘ્રમ્ ॥ ૩૦ ॥

હે જગન્નિવાસ ! આપ ચાહે મેરા તિરસ્કાર કરેં ચાહે મેરે ઊપર અનુગ્રહ કરેં । આપ સ્વતન્ત્ર હૈં । આપકી હી શોભા જૈસે બઢ़ે, હે નાથ ! શીઘ્ર વૈસા કરેં ॥ ૩૦ ॥

ઇદં ધનુશ્ચૈષ શરોઽસિરેષ પ્રપન્નરક્ષાકરણાય નિત્યમ્ ।
ત્વયા વિભો સન્ન્રિયતે સદૈવ મદુદ્ધૃતૌ કો નુ વિલમ્બહેતુઃ ? ॥
હે વિભો ! આપ પ્રપન્ન કી રક્ષા કે લિયે હી ધનુષ્, બાણ ઔર ખડ્ગ સદા ધારણ કરતે હૈં । તબ હે નાથ ! મેરે ઉદ્ધાર મેં વિલમ્બ કા ક્યા હેતુ હૈ ? ॥ ૩૧ ॥

તવૈવ નામામૃતસિન્ધુબિન્દું પિબન્નરો નૈવ નિપીડ્યતેઽત્ર ।
શ્રુતં મયૈતત્કિમિતિ પ્રભો તત્તવાશ્રિતો દુઃખભરં પ્રવીક્ષે ॥ ૩૨ ॥

હે નાથ ! આપ કે નામરૂપ અમૃતસિન્ધુ કે બિન્દુ કા ભી પાન કરતા હુઆ પુરુષ ઇસ સંસાર મેં પીડ़િત નહી હોતા, યહ મૈને સુના થા । તબ હે પ્રભો ! યહ આપકા આશ્રય લેને વાલા મૈં ક્યોં દુઃખોં કા સમૂહ દેખ રહા હૂઁ ॥ ૩૨ ॥

અયે પ્રભો ચેચ્છરણાગતં માં નિરાશ્રિતો નિસ્સ્વમુપાયશૂન્યમ્ ।
ઉપેક્ષસે તર્હિ જગત્રયેઽપિ કથં પરીવાદ ઉદેતુ નો તે ॥ ૩૩ ॥

હે પ્રભો ! યદિ નિરાશ્રિત, નિર્ધન ઔર ઉપાયશૂન્ય તથા શરણ મેં આયે હુએ મેરે જૈસે જન કી આપ ઉપેક્ષા કરેંગે તો તીનોં લોકો મેં ક્યોં ન આપકી અપકીર્તિ હો ? ॥ ૩૩॥

ત્વમેવ વાત્સલ્યરસપ્રપૂર્ણા કૃપાનિધે દીનજનસ્ય મેઽસિ ।
આનન્દભૂમિર્જનની કથં ત્વાં વિહાય ગચ્છાનિ નિરાકૃતોઽપિ ॥ ૩૪॥

હે કૃપાનિધે ! મુઝ દીન જન કી વાત્સલ્ય રસ સે પૂર્ણ આનન્દ કી ભૂમિ, આપ હી માતા હૈં । અતઃ હે નાથ ! આપ સે તિરસ્કૃત હોકર ભી આપકો છોડ઼કર કૈસે જાઊઁ ? ॥ ૩૪॥

પ્રવાહયન્તં નયનામ્બુરાશિ કથં સમુદ્ધર્તુમિમં જનં ભોઃ ।
ઉદેતુ નાદ્યાવધિ તાવકીના મતિર્ન વા સ્યાં વિફલો હ્યદશ્રુઃ ॥ ૩૫॥

હે પ્રભો ! આઁખોં સે આઁસુઓં કો બહાતે હુએ ઇસ જન કે ઉદ્ધાર કરને કે લિયે અભી તક આપકા વિચાર ક્યોં નહી હોતા હૈ ? ક્યા સચમુચ રોતા હુઆ મૈં નિષ્ફલ હી તો નહી રહૂઁગા ? ॥ ૩૫॥

જાનામિ નો નાથ જપં તપો વા સમાધિમુદ્રાં ન ચ ભક્તિભાવમ્ ।
ન ધર્મતત્ત્વં ન ચ કર્મતત્ત્વં ત્વં હિ ભવાબ્ધેર્ભવ ભવ્યનૌર્મે ॥ ૩૬॥

હે નાથ ! મૈં જપ, તપ, સમાધિ અથવા ભક્તિભાવ તથા ધર્મતત્ત્વ ઔર કર્મતત્ત્વ આદિ કુછ નહીં જાનતા હૂં । અતઃ ઇસ સંસારસાગર કે લિયે આપ મેરી સુન્દર નૌકા બન જાવેં ॥ ૩૬॥

વ્રજન્તિ કેચિત્ત્વ ધામ યોગતસ્તથા ચ ભક્ત્યા વ્યભિચારશૂન્યયા ।
અહં તુ દીનો વિદધામિ રાઘવ ! ત્વદીયનામસ્મરણાધિરોહણીમ્ ॥ ૩૭॥

હે શ્રીરાઘવ ! કોઈ તો યોગ કે દ્વારા આપકે ધામ મેં પહુઁચતે હૈં ઔર કોઈ અવ્યભિચારિણી ભક્તિ કે દ્વારા વહાઁ પ્રાપ્ત હોતે હૈં । પરન્તુ મૈં દીન તો વહાઁ પહુઁચને કે લિયે આપકા નામસ્મરણ રૂપ સીઢ઼ી બના રહા હૂઁ ॥ ૩૭॥

અથાપિ નો તારયિતું સમીહસે જિઘૃક્ષયા કસ્યચનાપિ વસ્તુનઃ ।
પ્રસિદ્ધનિસ્સ્વો વિતરામિ કિન્નુ તે ગૃહાણ તુચ્છં હૃદયં તદાતરમ્ ॥ ૩૮॥

કદાચિત્ આપ મેરે પાસ સે કિસી વસ્તુ કે લેને કી ઇચ્છા સે મુઝે પાર કરને કી ઇચ્છા ન કરતે હોં તો હે પ્રભો ! મૈં તો સંસાર મેં પ્રસિદ્ધ નિર્ધન હૂઁ ! અતઃ મૈં આપકો ક્યા દૂં ? તથાપિ ઇચ્છા હો તો ઇસ મેરે તુચ્છ હૃદય કો કિરાયે મેં લે લેં ॥ ૩૮॥

સ દૈત્યસૂનુર્વલતઃ કૃશાનોઃ સુરક્ષિતોભૂદ્દયયા યયા સા ।
ક્વ ચાધુનાગાદ્ રઘુવંશનાથ ! ક્રમે મમાભાગ્યહતસ્ય હન્ત ? ॥ ૩૯॥

હે શ્રીરઘુવંશનાથ ! જલતી હુઈ આગ મેં સે જિસ દયા સે આપને પ્રહલાદ કી રક્ષા કી થી, હન્ત ! વહ દયા મુઝ અભાગે કે સમય કહાઁ ચલી ગયી ? ॥ ૩૯॥

ગુણૈઃ પદં તે ગુણિનો લભન્તે સમર્ચયા વા તવ રાઘવેન્દ્ર ।

ભવાબ્ધિબાધાપ્રસિતાઃ પરં તે ક્વમાદૃશા ભાગ્યહતાઃ પ્રયાન્તુ ॥ ૪૦ ॥

હે શ્રીરાઘવેન્દ્ર ! ગુણીજન આપકે પદ કો ગુણોં કે દ્વારા અથવા તો આપકે પૂજન કે દ્વારા પ્રાપ્ત હોતે હૈં, પરન્તુ સંસારસાગર કે દુઃખો મેં ફઁસે હુએ મેરે જૈસે ભાગ્યહીન કહાઁ જાવેં ? ॥ ૪૦ ॥

અપાર સંસાર વિષાહિદંશસંમૂર્છિતસ્ય શ્રયતો મૃતિં વા ।
શ્રીરામનામાક્ષરયુગ્મમીડ્યં મતઃ પ્રશસ્તો વિષવૈદ્ય એવ ॥ ૪૧ ॥

હે ભગવન્ ! અપારસંસારરૂપ વિષૈલે સર્પ કે દંશ સે મૂર્છિત અથવા મરણ કો પ્રાપ્ત હોતે હુએ જન કે લિયે આપકે નામ કે સ્તુત્ય દો અક્ષર હી પ્રશસ્ત વિષવૈદ્ય હૈ ॥ ૪૧ ॥

સાકેતપુર્યાં તવ રામચન્દ્ર ! વરં ડુરડ્ગોડથ ખગો મૃગો વા ।
પ્લક્ષાદિવૃક્ષોડપિ વરં પરં નો ત્વદ્દેશવિશ્લેષવતો નૃપત્વમ્ ॥ ૪૨ ॥

હે શ્રીરામચન્દ્રજી ! આપકી સાકેતપુરી મેં ખગ, મૃગ ઔર તો ક્યા, પ્લક્ષ આદિ વૃક્ષ હોકર રહના ભી અચ્છા હૈ, પરન્તુ આપકે દેશ સે પૃથક્ રહનેવાલે કી નૃપતા ભી અચ્છી નહીં હૈ ॥ ૪૨ ॥

યદા યદા યત્ર કૃતાનુસારાલ્લભેય જન્માનિ ચ યાનિ યાનિ ।
તદા ચ તત્ર ત્વયિ તેષુ તેષુ સન્તિષ્ઠતાં ભક્તિભરઃ સદા મે ॥ ૪૩ ॥

હે ભગવન્ ! સ્વકર્મો કે અનુસાર જહાઁ જો જન્મ પાઊઁ વહાં ઉસ જન્મ મેં સર્વદા આપ મેં મેરી અત્યન્ત ભક્તિ બની રહે ॥ ૪૩ ॥

ન ચાસ્તિ કિઞ્ચિત્સુકૃતં કૃતં મે ન ભક્તિસેવા ન ચ ભક્તસેવા ।
નિસર્ગજા નાથ ! કૃપૈવ તેઽદ્ય મમાવલમ્બોઽસ્તિ ન કિઞ્ચિદન્યત્ ॥ ૪૪ ॥

હે નાથ ! મૈંને કોઇ ઉત્તમ કર્મ નહીં કિયા હૈ, ભક્તિ ભી નહીં કી હૈ, તથા આપકે ભક્તોં કી સેવા ભી નહીં કી હૈ । અતઃ નિર્હેતુકી આપકી કૃપા હી કેવલ મેરા અવલમ્બ હૈ, અન્ય કુછ નહીં ॥ ૪૪ ॥

કદાપિ સોઢં સ્વજનસ્ય દુઃખં ત્વયા ન હે ભક્તશિવપ્રયત્ન ! ।
ન વેદ્મિ કિં કારણમદ્ય યન્મામુપેક્ષસે દીનતમં તમોઘ્ન ! ॥ ૪૫ ॥

સ્વભક્તોં કે કલ્યાણ કરને કે પ્રયત્નવાલે હે પ્રભો ! આપને કભી ભી સ્વજનોં કે દુઃખ કો નહીં સહન કિયા હૈ, પરન્તુ મૈં નહીં જાનતા કિ ક્યા કારણ હૈ ? જો હે તમોઘ્ન ! મુઝ અત્યન્ત દીન કી ઉપેક્ષા આપ કર રહે હૈં ॥ ૪૫ ॥

પરીક્ષસે ચેત્તુ નિવેદયામિ યત્ કિં નાથ દાસસ્ય પરીક્ષણં સ્યાત્ ।
પ્રચણ્ડરોગાર્દિતમાનસસ્ય તનૌ ક્ષુરક્ષેપણમીદૃશં કિમ્ ? ॥ ૪૬ ॥

કદાચિત્ આપ મેરી પરીક્ષા કરતે હોં તો હે ભગવન્ ! મૈં કહતા હૂઁ કિ દાસ કી ભી કહીં પરીક્ષા કી જાતી હૈ ? હે નાથ ! ભયઙ્કર રોગોં સે વ્યથિત પુરુષ કે શરીર મેં કહીં છુરા મારા જાતા હૈ ? આપકી યહ પરીક્ષા કરના, અત્યન્ત રોગી કે શરીર મેં છુરા ભોંકના જૈસા હી હૈ ॥ ૪૬ ॥

માતા પિતા વા તનયા વિનેયાસ્તન્વન્તિ સાહાય્યમિ મે ન દુઃખે
એતચ્છ્રુતં ચાપ્યનુભૂતમેતત્પરં તવૌદાસ્યમતીવ બાધતે ॥ ૪૭ ॥

હે નાથ ! યહ તો મૈંને સુના હૈ કિ દુઃખ મેં માતા, પિતા, પુત્ર ઔર સેવક આદિ સહાયતા નહીં કરતે । ઇસકા અનુભવ ભી કિયા હૈ, પરન્તુ હે નાથ ! આપકી ઉદાસીનતા મુઝે અત્યન્ત પીડ઼િત કર રહી હૈ ॥ ૪૭ ॥

કુર્વન્તુ કામં ભવબન્ધબદ્ધા પ્રેમાધિવીક્ષ્યૈવ ગુણાંશ્ચ કાંશ્ચિત્ ।
કિન્તુ ત્વદીયે હૃદયે કથં મે મહામહેશાસ્તિ ગુણેક્ષણેચ્છા ? ॥ ૪૮ ॥

હે નાથ ! જો સાંસારિક બન્ધનોં સે બંધે હુએ હૈં, વે ભલે હી કિન્હીં ગુણો કો દેખકર પ્રેમ કરેં, પરંતુ હે સર્વેશ્વર ! આપકે હૃદય મેં મેરે ગુણોં કે દેખને કી ઇચ્છા ક્યોં હુઈ હૈ ? ॥ ૪૮ ॥

વિત્તં મતિર્ભક્તિરુદારવૃત્તે તિષ્ઠેન્મયિ દ્વારિ તવાધિવાસઃ
સેવ્યેત કિં નાથ મયા સુખેન દ્વારા તયૈવાસ્ય જનસ્ય મોક્ષઃ ॥ ૪૯ ॥

યદિ ધન, બુદ્ધિ ઔર ભક્તિ મુઝ મેં હોતી તો હે ઉદારવૃત્તિવાલે નાથ ! આપકે દ્વાર પર મૈં ક્યોં નિવાસ કરતા ? ધન આદિ કે દ્વારા હી સુખપૂર્વક ઇસ જન કા મોક્ષ હો જાતા ॥ ૪૯ ॥

યદિ પ્રભુત્વં રઘુનાથ તેઽપિ સન્તિષ્ઠતે ભક્તગુણાનપેક્ષ્ય ।
તદા કથં તે ભવરોગખિન્નઃ સમાશ્રયેત્કોપિ પદારવિન્દમ્ ॥ ૫૦ ॥

હે શ્રીરઘુનાથ ! યદિ આપકી પ્રભુતા ભી ભક્તોં કે ગુણોં કી અપેક્ષા સે હી હૈ તો સંસારરૂપ રોગ સે દુઃખિત કોઇ ભી આપકે ચરણકમલ કા આશ્રય ક્યા લેગા ? ॥ ૫૦ ॥

વિલોક્ય કેઽપીહ પદારવિન્દે સમુલ્લસન્તં તવ પારિજાતમ્ ।
ત્વામાશ્રયન્તે પરમેષ દાસો દયાનિધે દીનતયા પ્રપન્નઃ ॥ ૫૧ ॥

હે દયાનિધે ! કિતને હી જન આપકે ચરણકમલ મેં કલ્પવૃક્ષ કો દેખકર (લોભ સે) આપકા આશ્રય લેતે હૈં, પરંન્તુ યહ દાસ તો કેવલ દીનતા કે કારણ હી આપકો પ્રાપ્ત હુઆ હૈ ॥ ૫૧ ॥

શ્રીસ્વસ્તિકં સ્વસ્તિકરં નિરીક્ષ્ય ત્વત્પાદકઞ્જે ત્વયિ ભાવપૂર્ણાઃ ।
લોભાચ્ચ કેચિત્ પરમેષ દાસો દયાનિધે દીનતયા પ્રપન્નઃ ॥ ૫૨ ॥

હે દયાનિધે ! કલ્યાણ કરને વાલે સ્વસ્તિક ચિહ્ન કો આપકે ચરણકમલ મેં દેખકર લોભ સે હી કિતને હી આપકી ભક્તિ કરતે હૈં, પરન્તુ યહ દાસ દીનભાવ સે હી આપકે ચરણોં મેં પ્રાપ્ત હુઆ હૈ ॥ ૫૨ ॥

રમારમણ ! શ્રીકમલામભીપ્સુઃ પ્રપદ્યતે ત્વામિહ કોઽપિ નાથ !
અયં જનસ્તે તુ પદારવિન્દરજોભિલાષાપહૃતસ્તવાગ્રે ॥ ૫૩ ॥

હે રમારમણ ! કિતને હી તો લક્ષ્મી-ધન કી ઇચ્છા સે હી ઇસ સંસાર મેં આપકો પ્રાપ્ત હોતે હૈં, પરન્તુ યહ જન તો આપકે ચરણ-કમલ કે રજ કી ઇચ્છા સે મોહિત હોકર આપકે સમ્મુખ પ્રાપ્ત હુઆ હૈ ॥ ૫૩॥

વૃથૈવ તં કલ્પતરું બિભર્ષિ ન કલ્પસે કલ્પયિતું મહેશ !
યદિ પ્રપન્નસ્ય તવાઙ્ઘ્રિયુગ્મં તનોર્વિનાશં ભવસાધ્વસસ્ય ॥ ૫૪॥

હે રમેશ ! યદિ આપ અપને ચરણોં મેં પ્રપન્ન પુરુષ કે સંસાર-ભય કે નાશ કરને મેં સમર્થ નહીં હૈં તો વૃથા હી કલ્પવૃક્ષ કો ક્યોં ધારણ કરતે હૈં ? ॥ ૫૪॥

વર્ધિષ્ણુ પાપોપનન્ત જનસ્ય દુઃખં નિહન્તું ક્ષમતા ન તે ચેત્ ।
વૃથા પ્રયાસાય દયાનિધે કિં દ્વાભ્યાં ધૃતાભ્યાં નુ ધનુઃ શરાભ્યામ્ ॥ ૫૫॥

હે દયાનિધે । યદિ આપ સ્વજન કે બઢ઼ને વાલે પાપોં સે પ્રાપ્ત દુઃખ કો નષ્ટ કરને કા સામર્થ્ય નહીં રખતે હૈં તો વ્યર્થ મેં પરિશ્રમ માત્ર કે લિએ ઇન ધનુષ ઔર બાણોં કો ધારણ કરને સે ક્યા લાભ હૈ ? ॥ ૫૫॥

નિરીક્ષ્ય હે દક્ષિણ ! દક્ષિણે તે ભુજે સુવક્રં ધનુરેતદેવમ્ ।
આશા વિચાર્યૈવ ન મુઞ્ચતીમં જનં પતેદત્ર કદાપિ દૃષ્ટિઃ ॥ ૫૬॥

હે પરમ ચતુર ભગવન્ । આપકે દક્ષિણ ભુજ મેં ટેઢ़े-બાઁકે ઇસ ધનુષ કો દેખકર આશા, યહ વિચાર કર હી મુઝ કો નહી છોડ़તી હૈ કિ કદાચિત્ કભી ઇધર ભી દૃષ્ટિ હો જાવે । અર્થાત્ જબ ઇતને ટેઢ़े ધનુષ કો આપ ઉઠાયે રખતે હૈં તો મેરે જૈસે ટેઢ़े આપકો ભાર ન હોંગે ? ॥ ૫૬॥

તવ પ્રફુલ્લામલપઙ્કજાધિરસપ્રપાનભ્રમરં મનો મેં ।
શ્રિયઃ પતે ત્વં સતતં કુરુષ્વ નાતોઽન્યથાસ્તે મમ કાચિદિચ્છા ॥ ૫૭॥

હે શ્રીપતે ! આપ મેરે મન કો સદા અપને વિકસિત સુન્દર કમલચરણ કે રસ કા પાન કરનેવાલા ભ્રમર બનાઇયે, ઇસસે અન્ય મેરી કુછ ભી ઇચ્છા નહીં હૈ ॥ ૫૭॥

પ્રાજ્યં સુરાજ્યં ન ચ કામયેઽહં સ્વરાજ્યમપ્યાકલયે તૃણાનિ ।
ત્વત્પાદપાથોજરજઃ કણાય સ્પૃહા મનસ્યદ્ય મમ સ્ફુરન્તુ ॥ ૫૮॥

હે પ્રભો ! મૈં બડ़ા ભારી સુન્દર રાજ્ય નહી ચાહતા હૂઁ । સ્વર્ગ કે રાજ્ય કો ભી મૈ તૃણ સમાન હી માનતા હૂઁ । મેરે મન મેં તો કેવલ આપકે ચરણકમલ કે રજ કણ કી સર્વદા ઇચ્છા જાગતી રહે, યહી મેરી ઇચ્છા હૈ ॥ ૫૮॥

જગત્પતેઽહં જગદાપદાભિર્દુરન્તદુર્બન્ધનબદ્ધચેતાઃ
કદા વિભુક્તો નુ વિપદ્વિયુક્તસ્ત્વત્પાદસાન્નિધ્યમજસ્રમીશે ॥ ૫૯॥

હે જગન્નાથ ! સંસાર કી અપત્તિયોં કે દુરન્ત દુષ્ટ બન્ધન સે બંધે ચિત્તવાલા, નાના વિપત્તિયોં સે છૂટકર, મુક્ત હોકર, નિરન્તર આપ કે ચરણકમલ કી સમીપતા કો મૈં કબ સેવન કરૂંગા ? ॥ ૫૯॥

વૃથા કથા માસ્તુ તવાનનાબ્જ વિનિઃસૃતા યાઽભયદા જનેભ્યઃ ॥

અતો દુરન્તાય જનાય મહ્યં પ્રસાદદૃષ્ટિં વિતરાશુ નાથ ! ॥ ૬૦ ॥

હે નાથ ! આપકે મુખકમલ સે નિકલા હુઆ સ્વજનોં કો અભયપ્રદ વચન વ્યર્થ ન હો, ઇસકે લિયે મેરે જૈસે પરમ દુઃખી જન પર શીઘ્ર કૃપાદૃષ્ટિ કરિયે ॥ ૬૦ ॥

ન માદૃશં ચેદ્વિવિધાઘપુઞ્જ નિકુઞ્જમધ્યે વિહરન્તમજ્ઞમ્ ।
કરોષિ પૂતં રઘુનન્દનાશુ કિં પાવનત્વં તવ પાપિનાં ભોઃ ॥ ૬૧ ॥

હે શ્રીરઘુનન્દન ! યદિ નાના પ્રકાર કે પાપ સમૂહ કે કુઞ્જોં મેં વિહાર કરતે હુએ મેરે જૈસે અજ્ઞ કો આપ શીઘ્ર પવિત્ર નહીં કરતે હૈં તો આપ મેં પતિત પાવનતા ક્યા હૈ ? ॥ ૬૧ ॥

જાગ્રજ્જગજ્જાલમહેન્દ્રજાલ વિભ્રાન્તબુદ્ધિ રઘુવંશનાથ ।
કરે ગૃહાણાશુ દયાં વિધાય સમુદ્ધર પ્રાપય ધામ નૈજમ્ ॥ ૬૨ ॥

હે શ્રીરઘુવંશનાથ ! પ્રસ્તુત જગત્જાલરૂપ મહેન્દ્રજાલ સે ભ્રાન્ત બુદ્ધિ વાલે મેરે હાથ કો શીઘ્ર પકડ઼िયે । દયા કરકે મેરા ઉદ્ધાર કીજિયે ઔર અપને ધામ મેં લે ચલિયે ॥ ૬૨ ॥

ત્વત્પાદકઞ્જ પ્રસૃતાધિરસ્યરસં પિબન્તં તુ મનોદ્વિરેફમ્ ।
મહામહોમોહમતઙ્ગજોઽયં પ્રપીડયન્નાથ નિવારણીયઃ ॥ ૬૩ ॥

હે નાથ ! આપકે ચરણકમલ સે નિકલે હુએ સ્વાદિષ્ટ રસ કો રસપાન કરતે હુએ મેરે મનરૂપ ભ્રમર કો, મહા ઉત્સાહી મોહરૂપ ગજ પીડ़ित કર રહા હૈ । ઇસે દૂર ભગાઇએ ॥ ૬૩ ॥

તવાધ્રિમાર્ગે વ્રજતો જનસ્ય તવૈવ માયા પરિપન્થિતાયાઃ ।
પદં સમેત્ય ભ્રમયત્યજસ્રં જનં તતસ્તાં કુરુ નાથ દૂરમ્ ॥ ૬૪ ॥

આપકી પ્રાપ્તિ કે માર્ગ મેં જાતે હુએ જનોં કો આપકી માયા હી વૈરિણી બનકર નિરન્તર ઘુમાતી હૈ, અતઃ ઉસે દૂર કરિયે ॥ ૬૪ ॥

ન મોહમામોઽસિ કદાપિ તસ્માત્તજ્જન્યમીશેષદપીહ દુઃખમ્ ।
ન વેત્સિ, યો યન્ન ચ વેત્તિ તસ્ય કથં મહત્ત્વં સ બુધોષિ વેત્તુ ॥ ૬૫ ॥

હે ઈશ ! આપ કભી ભી મોહ કી પ્રાપ્ત નહીં હુએ હૈં, અતઃ મોહ કે થોડ़े સે ભી દુઃખ કો આપ નહીં જાનતે । જો જિસે નહીં જાનતા હૈ વહ વિદ્વાન્ હો તો ભી ઉસકે મહત્ત્વ કો કૈસે જાન સકે ? ॥ ૬૫ ॥

જગત્પિતૃત્વં તવ દેવદેવ જગત્પ્રસિદ્ધં જગતાં મહેશ !
સંપાલનાદેવ તતઃ પૃથક્ત્વં પૃથક્કરિષ્યત્યશં તતસ્ત્વામ્ ॥ ૬૬ ॥

હે દેવોં કે ભી દેવ ! જગત્ કે પાલન કરને સે હી જગત્-પ્રસિદ્ધ આપ જગત્પિતા કહે જાતે હૈં । તબ જગત્ કે પાલન કા પાર્થક્ય આપકો જગત્પિતા કે પદ સે અવશ્ય પૃથક્ કરેગા ॥ ૬૬ ॥

ભવોદ્ભવોદ્ભીતિભરપ્રરૂઢ પ્રચણ્ડચણ્ડાંશુમયૂખતપ્તઃ ।
ત્વત્પાદ સત્પાદપમાશ્રિતોસ્મિ કથં ન રક્ષ્યસ્તવ તજ્જનોઽયમ્ ॥ ૬૭ ॥

હે ભગવન્ ! સંસાર કે ભયરૂપ પ્રચંડ સૂર્ય કી કિરણોં સે તપે હુએ મૈંને આપકે ચરણરૂપ સુન્દર વૃક્ષ કા આશ્રય લિયા હૈ, અતઃ યહ જન આપકા રક્ષ્ય ક્યોં નહીં હૈ ? ॥ ૬૭ ॥

આધ્યાયતસ્ત્વાં પરિહાય સર્વમુપેક્ષિતસ્યાપિ ન મેઽસ્તિ ગ્લાનિઃ ।
ત્વમેવ સર્વેષુ જનેષુ તાવદ્ધાસ્યાસ્પદં સંવ્રજિતાસિ નૂનમ્ ॥ ૬૮ ॥

હે દીનબન્ધો ! સબ કુછ છોડ઼કર કેવલ આપકા હી ધ્યાન કરતે હુએ તથાપિ ઉપેક્ષિત મેરી તો કુછ ભી હાનિ નહીં હૈ, પરન્તુ આપ હી સર્વજનોં કે બીચ મેં હાસ્યાસ્પદ બનેંગે ! ॥ ૬૮ ॥

ગુણાનુપશ્રુત્ય તવાન્તિકં મે સમાગતસ્યાથ નિવર્તિતસ્ય ।
ગતિર્ભવેત્ કા નુ પરં ત્વમાસ્યં કથં પ્રભો દર્શયિતાસિ ભૂષુ ॥ ૬૯ ॥

આપકે ગુણોં કો સુનકર આપકે પાસ મૈં આયા । અબ મૈં લૌટ જાઊઁ તો ઇસમેં મેરી ક્યા ગતિ હોગી ? પરંતુ હે નાથ ! આપ અપને ભક્તોં મેં કૈસે મુઁહ દિખાયેંગે ? ॥ ૬૯ ॥

પરં કઠોરં હૃદયં સ્વભક્તં રઘૂત્તમસ્યાસ્તિ નિરાકરિષ્ણોઃ ।
એવં પરીવાદ વિવર્ણજાલં તતઃ કથં રોત્સ્યસિ વિશ્વનાથ ॥ ૭૦ ॥

સ્વભક્ત કો નિરાકરણ કરનેવાલે શ્રીરઘુનાથજી કા હૃદય બહુત કઠોર હૈ, ઇસ પ્રકાર સે નિન્દાવચન કો હે વિશ્વનાથ ! આપ કૈસે નિવૃત્ત કરેંગે ? ॥ ૭૦ ॥

સકૃત્પ્રપન્નાય જનાય નિત્યં દદામ્યભીતિ નિતરામિતીશ ।
વદન્તમારભ્ય ન પાલનત્વાદ્ વચશ્ચ્યુતં ત્વાં વદ વિશ્વસેત્ કઃ ॥ ૭૧ ॥

એક બાર ભી જો કોઈ મેરા પ્રપન્ન હોતા હૈ, મૈં ઉસે સર્વદા અભયદાન દેતા હૂઁ, ઇસ પ્રકાર સે કહનેવાલે તથા મેરી રક્ષા ન કરને કે કારણ અપને વચન સે ચ્યુત હુએ આપકા હે નાથ ! ભલા આપ હી કહિયે, આજ સે કૌન વિશ્વાસ કરેગા ? ॥ ૭૧ ॥

યમં વશીકૃત્ય પદારવિન્દં સ્થિતં સદા સંસ્મરતશ્ચ પુંસઃ ।
કા નામ લોકેશ્વર તાવકસ્ય પ્રોદેતુ ભીતિસ્તુ પરેતમર્તુઃ ॥ ૭૨ ॥

યમરાજ કો ભી અપને વશ મેં રખને વાલે આપકે શ્રી-ચરણોં કો સ્મરણ કરને વાલે જનકો, હે લોકેશ્વર ! યમરાજકા ક્યા ભય હો સકતા હૈ ? ॥ ૭૨ ॥

નિરઙ્કુશં મે વિચરન્મ નઃત્વં દયાનિધે પાદસરોજમધ્યે ।
સ્થિતં ગૃહીત્વાઽઙ્કુશમદ્ય સદ્યો હિતાય મે નાથ વશીકુરુષ્વ ॥ ૭૩ ॥

હે દયાનિધે ! મેરા મન નિરંકુશ હોકર ઇધર-ઉધર ભટક રહા હૈ । આપકે ચરણકમલ મેં જો અંકુશ હૈ ઉસે લેકર મેરે હિત કે લિયે હે નાથ ! મેરે મન કો વશ મેં કર દીજિયે ॥ ૭૩॥

ત્વત્પાદપાથોજરથસ્થિતં તં વાઞ્છત્યદઃ સઙ્ક્રમિતું મનો મે ।
અશ્વં તતો વ્યુત્ક્રમણં વિધાતઃ પદેન તે તાડય દીનબન્ધો ! ॥ ૭૪॥

હે દીનબન્ધો ! આપકે ચરણ કમલ મેં જો રથ કે સાથ ઘોડા જુડા હુઆ હૈ, મેરા મન ઉસ ઘોડે કે વેગ કો અતિક્રમણ કરને કી ઇચ્છા કર રહા હૈ । અતઃ હે નાથ ઐસા વ્યુત્ક્રમ-અનુચિત કાર્ય કરને વાલે ઉસ મેરે મન કો અપને ચરણ સે તાડન કીજિયે ॥ ૭૪॥

નાગં પ્રભો સન્દિશ પાદકઞ્જસ્થિતં મનોમારુતમદ્ય મેઽસૌ ।
પિબત્વજસ્રં ચ તતો વિમુક્તઃ સુખં પ્રયાણં પથિ તે કરોમિ ॥ ૭૫॥

હે પ્રભો ! આપકે ચરણકમલ મેં જો નાગ વિરાજમાન હૈ, ઉસે આજ્ઞા દીજિયે કિ વહ મેરે મનરૂપ વાયુ કો પી જાવે, જિસસે કિ ઉસ દુષ્ટ સે છૂટકર આપકે માર્ગ મેં સુખપૂર્વક પ્રયાણ કર સકૂઁ ॥ ૭૫॥

ત્વત્પાદકઞ્જં ન નરઃ સ્પૃશેચ્એત્ સંસ્થાપિતઃ કિં ચરણે નરોઽસૌ ।
ત્વં ચેત્કરિષ્યસ્યથ પક્ષપાતં ન્યાયઃ ક્વ નેયો ભગવંસ્ત્વયાઽસૌ ॥ ૭૬॥

હે ભગવન્ । કદાચિત્ આપ યહ કહેં કિ આપકે ભી ચરણોં કે સ્પર્શ કરને કા મનુષ્ય અધિકારી નહીં હૈ તો બતાઇયે કિ અપને ચરણ મેં ઉસ નર કો ક્યોં બૈઠા રખા હૈ ? પ્રભો ! યદિ આપ હી પક્ષપાત કરેંગે તો ન્યાય કો આપ કહાઁ ભેજેંગે ? ॥ ૭૬॥

ષડેવ મે વૈરિણ ઉલ્લસન્તિ લસન્તિ તે નાથ પદેઽષ્ટ કોણાઃ ।
પ્રત્યેકમેકૈકમભિક્ષિપેથાઃ શિવં મમ સ્યાત્ તવ કોણપૂર્તિઃ ॥ ૭૭॥

હે નાથ ! મેરે તો કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ ઔર માત્સર્ય કેવલ યહ છઃ હી શત્રુ હૈં ઔર આપકે ચરણકમલ મેં આઠ કોણ હૈં । તો હે નાથ ! મેરે એક-એક શત્રુ કો એક-એક કોને મેં ડાલ દીજિયે ન ! ઇસસે મેરા તો કલ્યાણ હો જાવેગા ઔર આપકે ખાલી પડે હુએ કોને ભર જાવેંગે ॥ ૭૭॥

હલં તવાઙ્ઘ્રિસ્થમયે મહેશ કૃષત્વઘક્ષેત્રમવોપ્ય નાથ ।
નેત્રાશ્રુવાભિસ્તવ ભક્તિબીજં સિઞ્ચામિ મોક્ષાખ્યફલં યુદેતુ ॥ ૭૮॥

હે મહેશ ! આપ અપને ચરણકમલ મેં સ્થિત હલ કો મેરે પાપ-ક્ષેત્ર કો જીતને દીજિયે । જુત જાને પર ઉસમેં ભક્તિ-બીજ બોકર નેત્રાશ્રુ જલ સે ઉસે મૈં સીંચૂંગા । ઉસમેં સે મુઝે મોક્ષફલ મિલેગા ॥ ૭૮॥

સંસારસંસારજલપ્રવાહે પતન્નિમજ્જામિ રઘુપ્રવીર ।
પદસ્થિતેન સ્વશરેણ તં ત્વં વિશોષ્ય પાપાપહ પાહિ દાસમ્ ॥ ૭૯॥

અત્યન્ત વેગ સે ચલનેવાલે સંસાર જલકે પ્રવાહ મેં પડ઼ા હુઆ મૈં ડૂબ રહા હૂઁ । હે રઘુપ્રવીર ! આપકે ચરણોં મેં જો બાણ હૈં, ઉસસે જૈસે લઙ્કાગમન સમય મેં સમુદ્ર કો સુખાયા થા, વૈસે હી સુખાકર મુઝ દાસ કી રક્ષા કરિયે ॥ ૭૯॥

ન કામયેઽહં મણિમણ્ડપં તે નિવાસહેતો રઘુવંશવીર ।
તત્રેવલં ત્વચ્ચરણારવિન્દં પ્રકામયે સઞ્ચલદુત્પતાકમ્ ॥ ૮૦॥

હે રઘુવંશવીર ! મૈં અપને નિવાસ કે લિયે આપકા મણિ-મણ્ડપ નહી ચાહતા હૂઁ । મૈં તો કેવલ ઉસ ચરણકમલ કો ચાહતા હૂઁ જિસમેં ચઞ્ચલ લમ્બી પતાકા ઉડ઼ રહી હૈ ॥ ૮૦॥

યદા યદા ધાવતિ નાથ તેઽયં દાસસ્ત્વદર્થં તુ કલિસ્તદેમમ્ ।
રુણદ્ધિ રુન્ધ્યદ્ય મુસલ્યમેનમયોગ્રતસ્ત્વચ્ચરણસ્થિતેન ॥ ૮૧॥

હે નાથ ! જબ-જબ યહ આપકા દાસ આપકે લિયે દૌડ़તા હૈ, તબ-તબ વહ કલિ ઇસે રોકતા હૈ । હે ભગવન્ ! યહ મૂસલ સે મારને યોગ્ય હૈ ઔર આપકે ચરણ મેં મૂસલ વિરાજમાન હૈ, અતઃ ઉસે લેકર ઇસ કલિ કો રોકિયે ॥ ૮૧॥

ત્વત્પાદકઞ્જસ્થિતમેતદબ્જં નિરીક્ષ્ય લોલં સ્પૃહયાલુ જાતમ્ ।
મનો મદીયં રઘુનાથ ! તત્ત્વં રન્તું તદાજ્ઞાપય દીર્ઘકાલમ્ ॥ ૮૨॥

હે શ્રીરઘુનાથજી ! આપકે ચરણકમલ મેં સ્થિત કમલ કો દેખકર ચઞ્ચલ મેરા મન લોભી બન ગયા હૈ । અતઃ હે પ્રભો ! દીર્ઘકાલ તક ખેલને કે લિયે ઉસ કમલ કો ઇસે દે દીજિયે ॥ ૮૨॥

કાર્પણ્યમિત્થં વહસે કિમદ્ય લોકોત્પવિત્રીં સરયૂં પદે સ્વે ।
સંસ્થાપ્ય નાલોકયસે ચ પાદં કથં જનેષ્વાસ્ત ઇયાન્ પ્રકોપઃ ? ॥ ૮૩॥

હે ભગવન્ ! આપ ઇતને કૃપણ ક્યોં હો ગયે હૈં ? જગત કો પવિત્ર કરનેવાલી શ્રીસરયૂજી કો ચરણ મેં રખ લિયા હૈ ઔર ભક્તોં કો ઉનકા દર્શન ભી નહીં કરને દેતે હૈં । સ્વજનોં કે ઊપર ઇતના અધિક કોપ ક્યોં હૈ ? ॥ ૮૩॥

વક્રો વસત્યત્ર વિધૂ રમેશ ! વામે પદે તસ્ય ચ સાહચર્યાત્ ।
વક્રત્વમેતત્તવ તત્સ્વભાવે સઙ્ક્રાન્તમેતદ્યદિ તર્હિ ચિત્રમ્ ॥ ૮૪॥

હે ભગવન્ ! આપકે વામચરણ મેં દ્વિતીયા કા વક્રચન્દ્ર રહતા હૈ । ઉસકે સંસર્ગ મેં યદિ આપકે ઉસ મધુર ઔર સરલ સ્વભાવમેં વક્રતા આ ગયી હો તો બડ़ા આશ્ચર્ય હૈ ? ॥ ૮૪॥

સર્વસહા પાદમુપાસ્ય દેવ ! વસુન્ધરા તિષ્ઠતિ તાવતાપિ ।
સર્વસહત્વં સહસે ન ચેત્ત્વં હતાસ્તદા માદૃશ એવ નાથ ॥ ૮૫॥

હે દેવ ! સબ કુછ સહન કરનેવાલી ભગવતી વસુન્ધરા આપકે ચરણ મેં નિવાસ કરતી હૈ તો ભી આપ સર્વસહ નહીં હોતે હૈં । મેરે જૈસે અપરાધિયોં કો નહીં સહતે હૈં ? તબ તો હે નાથ મેરે જૈસે દીન તો મારે ગયે ! ॥ ૮૫॥

વીણે પ્રવીણાસિ નિરઞ્જનસ્ય પાદે સ્થિતા રઞ્જયિતું જનાનામ્ ।
મનાંસિ તત્કિન્ત્વમપીહ મેઽદ્ય મનઃ પ્રસાદાય ન યત્નશીલા ॥ ૮૬॥

નિરઞ્જન ભગવાન્ કે ચરણ મેં રહનેવાલી હે વીણે ! તુમ ભક્તજનોં કે ચિત્તોં કો રંજન કરને મેં બડ़ી પ્રવીણ હો । તો ભલા તુમ ભી આજ મુઝ જન કો પ્રસન્ન કરને કે લિયે યત્ન ક્યોં નહી કરતી હો ? ॥ ૮૬॥

ક્રોધશ્ચ કામશ્ચ મદશ્ચ લોભો મોહશ્ચ માત્સર્યમયે પ્રભોઽદ્ય ।
સ્થિતાઃ સમાદાય ચમૂં રણાય કુર્યાં ચ કિન્નાથ ગદાન્વિતાઽદ્ય ॥ ૮૭॥

હે નાથ ! કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ ઔર માત્સર્ય યે સબ આજ અપની સેના લેકર યુદ્ધ કે લિયે ખડ़े હૈં । હે ચરણોં મેં ગદાવાલે ભગવન્ ! કહિયે ક્યા કરૂં ? ॥ ૮૭॥

સંસારહાલાહલમદ્ય પીત્વા મ્રિયે જગન્નાથ ન પાસિ ચેત્ત્વમ્ ।
કિં સ્યાત્ ત્વદીયાઽઙ્ઘ્રિસરોજગેનામૃતેન ચેત્તે સ્વજના મૃતાઃ સ્યુ ? ॥ ૮૮॥

હે જગન્નાથ ! યદિ આપ નહીં રક્ષા કરતે તો મૈં આજ સંસાર રૂપી વિષ કો પીકર મરતા હૂઁ । પરન્તુ હે પ્રભો ! યદિ આપકે ભક્ત જન મર જાવેં તો આપકે ચરણોં મેં રહે અમૃત કા ક્યા ઉપયોગ હોગા ? ॥ ૮૮॥

વંશીવિભૂષામહિતાબ્જપાદ મદૃષ્ટિઘણ્ટાપથમેત્ય રામ !
વિહારમાહારય તેન નિત્યં સુખં દૃશોર્મેઽતિસુખં તવાપિ ॥ ૮૯॥

હે વંશી સે શોભિત ચરણવાલે પ્રભો ! શ્રીરામ ! મેરે નેત્રરૂપ રાજમાર્ગ મેં આકર વિહાર કરિયે । ઇસસે મેરે નેત્રોં કો ભી સુખ મિલેગા ઔર આપકો ભી ॥ ૮૯॥

અહો મયા યાનિ કૃતાન્યઘાનિ ન તાનિ સમ્માન્તિ મયિ પ્રભોઽદ્ય ।
સંસ્થાપનાર્થં મમ નાથ તેષાં ઘટં પદસ્થં કૃપયા પ્રદેહિ ॥ ૯૦॥

હે ભગવન્ ! મૈંને જિતને પાપ કિયે હૈં વહ અબ મુઝ મેં સમાતે નહીં હૈ । અતઃ આપકે ચરણ મેં જો ઘટ હૈ ઉસે ઉન્હે રખને કે લિયે કૃપયા દીજિયે ॥ ૯૦॥

અથાપિ સન્પેક્ષિ ન તાન્યઘાનિ માસ્યન્તિ તત્રેતિ તદા દયાતઃ ।
કુણ્ડં પ્રદેહિ સ્વપદાબ્જસંસ્થં હોષ્યામિ તત્રૈવ સમાનિ તાનિ ॥ ૧૧॥

કદાચિત્ આપકો યહ સન્દેહ હો કિ મેરે પાપ ઉસ ઘટ મેં ભી નહીં સમાવેંગે તો હે મહારાજ ! અપને ચરણસ્થ કુણ્ડ કો દે દીજિયે । ઉસી મેં મૈં સબ પાપોં કા હોમ કર દૂઁગા ॥ ૯૧॥

ત્વત્પાદમૂલં સમુપેત્ય નાથ ! સીદામિ ચેદાદિશ દીનબન્ધો ! ।
વ્રજાનિ કુત્રાશરણઃ શરણ્ય ! કિયદ્વિષીદામિ વિષણ્ણચેતાઃ ॥ ૯૨॥

હે દીનબન્ધો ! આપકે ચરણોં મેં ભી આકર યદિ મૈં દુઃખી હોતા હૂઁ તો હે શરણ્ય ! આપ બતાઇયે કિ અશરણ મૈં કહા જાઊઁ? દુઃખિત ચિત્તવાલા કબ તક દુઃખી હોતા રહૂઁ ? ॥ ૯૨॥

કૃપાં કૃપાનાથ તથા વિધેહિ ક્ષણાર્ધમપ્યસ્તુ મનો યથા મે ।
ન ત્વત્પદાબ્જસ્મરણં વિના ન ત્વદીયનામસ્મરણં વિના વા ॥ ૯૩ ॥

હે કૃપાનાથ ! ઐસી કૃપા કરિયે કિ મેરા મન આધા ક્ષણ ભી આપકે ચરણ ઔર નામકે સ્મરણ બિના ન રહે ॥ ૯૩ ॥

વિલોક્ય દોષ્ણોર્બહુ નિષ્ઠુરત્વં તાવાશુ મુક્ત્વા રઘુવીરપાદૌ !
પ્રપન્નરક્ષાપરિબદ્ધબુદ્ધી યુવાં શ્રયે રક્ષતમાશુ દાસમ્ ॥ ૯૪ ॥

હે શ્રીરામજી કે યુગલચરણ ! મૈં ભગવાન્ કે હાથોં કી નિષ્ઠુરતા દેખકર, ઉન્હેં છોડ઼કર, પ્રપન્નજનોં કી રક્ષા કરને વાલે આપકા હી આશ્રય લેતા હૂઁ । ઇસ દાસ કી શીઘ્ર રક્ષા કરેં ॥ ૯૪ ॥

હે રામ ! બાહૂ મમ રક્ષણાર્થમુત્થાપયેર્વા ન ચ વા પરન્તુ ।
ચરણામ્ભોજસ્યરજઃ પ્રદાને શ્રમોઽસ્મિ કો નામ કૃપાનિધાન ॥ ૯૫ ॥

હે શ્રીરામજી ! મેરી રક્ષા કે લિયે અપના બાહુ આપ ઉઠાવેં યા ન ઉઠાવેં પરન્તુ હે કૃપાનિધાન ! અપને ચરણકમલ કે રજ દેને મેં આપકો ક્યા શ્રમ હોતા હૈ ? ॥ ૯૫ ॥

ત્વં દીનબન્ધુસ્ત્વયમસ્તિ દીનઃ કૃપાપરસ્ત્વં દયનીય એષઃ ।
ત્વં રક્ષકશ્ચૈષ તવાસ્તિ રક્ષ્યઃ કસ્તદ્વિલમ્બે જગદીશ ! હેતુઃ ॥
હે જગદીશ ! આપ દીનબન્ધુ હૈં ઔર મૈં દીન હૂઁ । આપ કૃપાલુ હૈં ઔર મૈં કૃપા કા પાત્ર હૂઁ । આપ રક્ષક હૈં ઔર મૈં રક્ષ્ય હૂં, તબ વિલમ્બ કા ક્યા હેતુ હૈ ? ॥ ૯૬ ॥

હે રામહસ્તૌ શ્રૃણુતં વચો મે યુવાં તુ ધત્થઃ સશરં હિ ચાપમ્ ।
પાદૌ તુ લક્ષ્મીમથ પારિજાતં સુદર્શનં શેષશરામ્બરં ચ ॥ ૯૭ ॥

તતોઽભિમાની યુવયોઃ સુબાહૂ નિત્યં ચ વામેવ શિવાય ભૂયાત્ ।
પ્રયોજનં મે તુ પરં પદાભ્યાં કદાપ્યપેક્ષ્યો ન ભવામિ તાભ્યામ્ ॥ ૯૮ ॥

હે શ્રીરામજી કે દોનો બાહુ ! મેરી બાત સુનિયે ! આપ તો કેવલ ધનુષ ઔર બાણ ધારણ કરતે હૈં ઔર ચરણ તો લક્ષ્મી, કલ્પવૃક્ષ, શેષ, શર, અમ્બર આદિ અનેક ઉત્તમ વસ્તુઓં કો ધારણ કરતે હૈં ॥ ૯૭ ॥

અતઃ હે બાહુ ! આપકા યહ અભિમાન આપકે હી કલ્યાણ કે લિયે હો । મુઝે આપકી આવશ્યકતા નહી હૈ । મુઝે તો કેવલ ભગવાન્ કે ચરણોં સે પ્રયોજન હૈ ઔર વે મેરી ઉપેક્ષા ન કરેંગે ॥ ૯૮ ॥

કૃતો વહેથે નુ વૃથાભિમાનં કદાપિ કઞ્ચિન્ન તારયિત્વા ।
અનન્તપારાનઘમાન્ ક્ષણેન મૌનં સમુદ્ધાર્ય પદો જયેતામ્ ॥ ૯૯ ॥

હે શ્રીરામબાહુ ! કભી કિસી કો ભી તારે બિના ઇતના વ્યર્થ કા અભિમાન આપ ક્યોં ધારણ કરતે હૈં ? જય હો ઉન ચરણોં કા, જિન્હોને અનન્ત અધમજનોં કો ક્ષણ ભર મેં પાર કર દિયા તો ભી મૌન બેઠે હૈં ॥ ૯૯॥

ભક્તીરુપાલમ્ભગિરો નિશમ્ય ક્ષણં વિહસ્યૈવ ભયાનુવૃત્તિમ્ ।
અપાહરચ્છ્રીહરિરેષ હસ્તસમુદ્રયા સઞ્ચયતાદજસ્ત્રમ્ ॥ ૧૦૦॥

ભક્ત કે ઇસ પ્રકાર કે ઉપાલમ્ભ કે વચનો કો સુનકર હંસકર, ભય કે આગમન કો હસ્તમુદ્રા સે દૂર કરતે હુએ ભગવાન્ શ્રી રામજી સર્વદા વિજયી રહેં ॥ ૧૦૦॥

સ્તોત્રં પવિત્રં રઘુપુઙ્ગવસ્ય પ્રેમ્ણાઽસકૃદ્વાપિ સકૃત્પઠેદ્યઃ
સદ્ધામ ધામાધિગતઃ સ તસ્ય પુનર્ન સંસારપથં પ્રયાતિ ॥ ૧૦૧॥

ઇસ પવિત્ર સ્ત્રોત કો યદિ કોઇ એક બાર ભી પ્રેમ સે પઢ઼ેગા તો વહ પરમપવિત્ર તેજવાલે ભગવદ્ધામ મેં પ્રાપ્ત હોકર પુનઃ સંસાર મેં ન આયેગા ॥ ૧૦૧॥

॥ ઇતિ શ્રી પરમહંસપરિવ્રાજક જગદ્ગુરુ રામાનન્દાચાર્યૈઃ સ્વામિ શ્રીભગવદાચાર્ય મહારાજૈઃ ૧૯૮૪ તમે વિક્રમસમ્વત્સરે પ્રણીતઃ પ્રપન્નકલ્પદ્રુમઃ સમાપ્તઃ ॥

Encoded and proofread by Mrityunjay Pandey

Prapannakalpadrumah
pdf was typeset on February 16, 2024

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*